

Finansdepartementet
Regeringskansliet

Remiss. En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter (SOU 2023:43)

Yttrande

Yttrandet har utformats med dispositionen i SOU 2023:43 som förebild, varvid Del 1 respektive Del 2 behandlas separat nedan.

Del 1

Utredningens förslag om att etablera ett kostnadsfritt elektroniskt system, administrerat av Bolagsverket, för att möjliggöra för upphandlande myndigheter m.fl. att kontrollera uteslutningsgrunder är i huvudsak ett positivt förslag vars syfte Region Gotland ställer sig bakom.

Ett välfungerande och effektivt system för registerkontroll kan dels underlätta och effektivisera för upphandlande myndigheter vid kontroll av utslutningsgrunderna, dels bidra till att säkerställa att oseriösa aktörer som ska uteslutas verkligen stängs ute från deltagande i upphandlingar m.m.. Vidare skulle ett väl fungerande system bidra till att upphandlande myndigheter över hela landet agerar likadant och på samma information, vilket skulle leda till bland annat ökad likabehandling och förutsägbarhet.

Med det sagt vill Region Gotland framhålla att förslaget som utredningen lagt fram ändå ger upphov till vissa frågeställningar som bör belysas. Dessa frågor kan sammanfattas under rubrikerna rättssäkerhet, integritetsskydd och effektivitet. Nedan redogörs för var och en av Region Gotlands synpunkter under aktuell rubrik och med hänvisning till relevant avsnitt i SOU 2023:43 där synpunkten gör sig relevant.

Rättssäkerhet

Relevanta avsnitt i SOU 2023:43:

- 6.2 Kontroll av brott

I enlighet med Utredningen kommer Bolagsverket att genomföra en initial granskning av eventuella brottmålsdomar. Denna granskning sträcker sig dock inte längre än att Bolagsverket sorterar bort uppenbara fall där domen saknar relevans för prövningen. Innebörden av detta är att varje enskild upphandlande myndighet

självständigt kommer att behöva bedöma och analysera om en och samma dom i en viss upphandling utgör grund för uteslutning eller inte. Något samlat ställningstagande kommer därmed inte att finnas, utan varje enskild upphandlande myndighet kommer behöva göra denna prövning självständigt. Detta bedömnings- och analysarbete är ett potentiellt komplicerat arbete som kräver juridisk kunskap. Detta eftersom prövningen innebär att upphandlare och andra som deltar i en upphandling ska göra en juridisk prövning av om den gärning som någon dömts för, motsvarar formuleringarna i upphandlingslagstiftningen och upphandlingsdirektivet. Noterbart är att detta analysarbete många gånger kan komma att behöva utföras av anställda som saknar både utbildning i och närmare kunskap om svensk straffrätt.

Även om det skulle leda till en större arbetsbörda för Bolagsverket så skulle det ur ett rättssäkerhetsperspektiv sammantaget vara lämpligare om Bolagsverket genomförde prövningen av domarna fullt ut. Detta för att säkerställa att alla upphandlande myndigheter i Sverige bedömer samma omständigheter på samma sätt, att den juridiska analysen blir korrekt genomförd och för att det är enklare att samla nödvändig kompetensen på en myndighet istället för att alla myndigheter som upphandlar ska införskaffa denna kompetens.

Integritetsskydd

Relevanta avsnitt i SOU 2023:43:

- 7.1 Uppgifter om brott

Utredningens förslag innebär att bl.a. att känsliga personuppgifter, i form av uppgifter ur belastningsregistret, kommer att behandlas av ett potentiellt stort antal upphandlande myndigheter och andra. Även om hanteringen i och för sig är laglig och förutsättningar för att hantera dessa personuppgifter finns, så är det en ofrånkomlig risk att antalet felaktiga hanteringar av dessa personuppgifter ökar samtidigt som antalet behandlingar av dessa personuppgifter ökar över hela landet. I ett integritetsskyddsperspektiv, ur såväl respektive upphandlande myndighets som enskildas perspektiv, vore det istället önskvärt om hanteringen av dessa uppgifter kunde koncentreras till den som är ansvarig för systemet för registerkontroll på ett lämpligt sätt.

Effektivitet

Relevanta avsnitt i SOU 2023:43:

- 8.5.2 Särskilt om kontroll av utländska medborgare
- 9. Den samordnade registerkontrollen ska ersätta systemet med sanningsförsäkringar

Systemet för registerkontroll kommer i princip inte omfatta utländska anbudsgivare och dess företrädare. Inte heller omfatta alla de grunder som i lagstiftningen kan utgöra skäl för uteslutning. I och med detta är det också klart att det arbetssätt som används idag inte kommer kunna upphöra i och med införandet av systemet för registerkontroll.

Sett i ljuset av att införandet av ett system för registerkontroll kommer vara förenad med en substantiell kostnad för staten, både initialt och över tid, kan det ifrågasättas om det verkligen framstår som effektivt att införa ett system för registerkontroll där dubbla arbetssätt för att kontrollera uteslutningsgrunder införs. Visserligen kan delar av arbetet förenklas och effektiviseras, samtidigt som det dock innebär att ytterligare

arbetsmoment införs i varje upphandling. Avslutningsvis ställer sig Region Gotland frågande till om två olika arbetssätt för utländska respektive svenska leverantörer överensstämmer med den upphandlingsrättsliga likabehandlingsprincipen.

Avslutningsvis

I övriga delar av Del 1 SOU 2023:43 finner inte Region Gotland skäl att lämna några synpunkter eller kommentarer.

Del 2

Region Gotland ser positivt på utredningens förslag om att i tillämpliga delar anpassa utslutningsgrunderna i LOV till vad som anges i upphandlingslagarna samt utredningens konstaterande om att det finns rättsligt stöd för att behandla personuppgifter i samband med avtalsuppföljning.

Vidare ställer sig Region Gotland bakom syftet med att utreda dels arbetsrättsliga krav i icke direktivstyrda upphandlingar, dels möjliggöra för upphandlande myndigheter att vid behov begränsa antalet underleverantörsled. Samtidigt konstateras att det saknas skäl att ifrågasätta att de rättsliga bedömningar och andra överväganden som Utredaren gjort beträffande att inte gå vidare med dessa förslag i nuläget.

Med det sagt vill Region Gotland i sammanhanget ändå betona behovet av konkreta och användbara ”verktyg” för att förebygga och agera mot misstänkt eller upptäckt brottslighet.¹ Region Gotland noterar självfallet att utredarens uppdrag i utredningen av leverantörsled är ”begränsat till att överväga ett införande av en begränsning av antalet underleverantörsled” och att utredaren inte haft att utreda alternativ till detta.² Det bör även utredas om det finns möjlighet att utöka omfattningen av utslutningsgrunder för att motverka brottslighet. Exempelvis bör det övervägas att införa krav på att anbudsgivare och leverantörer ska, när lag eller annan författning så kräver, ska ha en auktoriserad revisor. Denna typ av uppgift skulle också vara möjlig att kontrollera och hämta från olika redan befintliga register. Det är dock av största vikt att arbetet med att ta fram arbetssätt och metoder för att komma åt brottslighet eller andra närliggande ageranden intensifieras. Detta för att upphandlande myndigheter och enheter på ett tidigt stadium ska kunna agera mot brottslighet på ett tydligt, effektivt och kraftfullt sätt. Sammantaget är det därmed Region Gotlands uppfattning att det är nödvändigt att fördjupa arbetet med att ta fram konkreta och enkelt tillämpbara arbetssätt och metoder som kan bidra till att motverka brottslighet. Detta för att upphandlande myndigheter och enheter i sin verksamhet och särskilt vid upphandlingar ska kunna förebygga eller förhindra brottslighet på ett verkningsfullt sätt.

I övriga delar av Del 2 SOU 2023:43 finner inte Region Gotland skäl att lämna några synpunkter eller kommentarer.

Regionstyrelsen

Meit Fohlin
Ordförande Regionstyrelsen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

¹ Motsvarande förslaget med begränsningar i antalet leverantörsled som behandlas i avsnitt 13.3 i SOU 2023:43.

² SOU 2023:43 s. 311

